

Boendekooperativ ger större inflytande än gruppbostad

Patrik Funelid är tillsammans med sina tre närmaste grannar medlemmar i boendekooperativet VillMér i Aspudden. Det är en alternativ boendeform för personer som omfattas av LSS. Här har de mer inflytande än i en traditionell gruppbostad.

Det är en grå och ganska slaskig februaridag när SocialPolitik besöker VillMér. Boendet är inrymt på nedre plan i ljusa lokaler i ett flerfamiljshus i Örnberg i södra Stockholm.

Att VillMér är ett boendekooperativ betyder att det ägs och styrs av medlemmarna, det vill säga de fyra vuxna som bor här. De har alla funktionsnedsättningar som gör att de omfattas av LSS, lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade. I praktiken företräds de av sina gode män vilka ofta är en eller båda föräldrarna. Patrik har bott här i 17 år och hans föräldrar var med och startade boendekooperativet.

– Vi ville vara med och styra själva, säger Lisbeth Funelid.

Patrik och hans familj vet hur det var när boendet fortfarande var gruppbostad och drevs av Stockholms stad. Då ville personalen till exempel inte att föräldrarna skulle ringa alls under kvällstid.

– Ordet gruppbostad är bannlyst här idag. Alla bor i sina egna lägenheter och har egen assistans. Sedan är det förstås en fördel att alla finns under samma tak och att assistenter kan täcka upp för varandra och dela på arbetet, säger Lisbeth.

Hon berättar om den kamp som hon och de andra föräldrarna förde under flera års tid för att kooperativet skulle bli verklighet. Hon sticker inte under stol med att det varit ett hårt arbete, som krävt kunskap, uthållighet och beslutsamhet. Mycket har de bråkade med politiker och tjänstemän. Det var en

mödosam process att få godkännande från IV0, Inspektionen för vård och omsorg, och bli registrerade hos Bolagsverket. Det var när stadsdelen ville lägga ner gruppboenden där Patrik bodde som flera föräldrar tog strid för de boendes rättigheter. I början fick de hjälp av KIC, Kooperativt idécentrum, som senare blev Coompanion och som hjälper till i starten av olika sociala och andra kooperativ.

– Vi fick en urkunnig kontakt där, som hjälpte oss hela vägen tills stadgarna var skrivna, säger Lisbeth.

Resultatet är ett boendeanternativ som både medlemmarna, deras anhöriga, personalgruppen som helhet och deras verksamhetschef trivs mycket bra med idag. Numer sammanträder styrelsen tre gånger per år, och fortfarande krävs mycket ideellt arbete av de boendes företrädare. Frågor från Försäkringskassan, administration och ekonomi ska hanteras.

– Det är viktigt att vara kunnig och påläst, och vid det här laget har vi en väldigt stor ryggsäck och har gått igenom flera processer fram till domstolsbeslut. Det enda som biter är fakta: "så här säger lagen, det är de här rättigheterna de boende har", säger Lisbeth.

Verksamhetschefen Susanne Murtada delar sin tid mellan ledningsfunktionen och att själv arbeta som personlig assistent. För henne är VillMér den bästa arbetsplatsen, inte minst för att de boende via sina företrädare själva styr verksamheten. I personalgruppen säger flera att "det här är det bästa stället jag jobbat på", och en del arbetar kvar som timvikarier långt efter uppnådd pensionsålder, berättar Susanne Murtada.

Varje vecka finns en del gemensamma aktiviteter inplanerade, som fredagsmyskvällar, musikstunder då en personal spelar gitarr eller att någon bakar. Till sommaren planeras den första resan efter flera pandemiår. Då blir det besök på Mättinge fritids- och rekreationsanläggning i Trosa skärgård,

sedan ska man ha grillkväll, spela musik och sjunga.

– **De som bor här är egentligen väldigt** olika, men det är fantastiskt att också de lärt känna varandra och till exempel känner igen varandras ljud, säger Susanne Murtada.

Här finns fyra lägenheter, ett gemensamt vardagsrum med soffor, tv och matbord, kök, kontorsdel och "vita rummet", där de boende kan titta på egna foton på storbildsskärm eller lyssna på musik. Lägenheterna är ungefär 40 kvadratmeter stora, med ett rum, trinettkök och badrum.

Susanne Murtada visar "Vita rummet", som till synes även har blå belysning. Där kan de boende se foton på storbildsskärm eller lyssna på musik.

Det har börjat skymma när Patrik kommer hem från sin dagliga verksamhet vid fyrasnåret. Susanne hjälper honom in och att ta av ytterkläderna. Patrik och Lisbeth provar en stund att rulla en boll mellan sig på en träningsmatta, men Patrik verkar lite

hängig och Lisbeth och Susanne hjälper honom upp från golvet och att lägga sig på soffan i stället. Lisbeth hjälper honom av med glasögonen och han vilar en stund medan vi pratar vidare.

Patrik har autism, en cp-skada, epilepsi och kognitiv funktionsnedsättning. Den främsta skillnaden mellan VillMér och traditionella gruppboendestäder eller servicelägenheter är de större möjligheterna till delaktighet och inflytande när det är ett kooperativ som drivs av de boende och deras företrädare.

Boendekooperativet fungerar som assistansanordnare så att de boende (via sina gode män) väljer vilka som ska anställas precis som i vanlig personlig assistans. Detta är en stor skillnad jämfört med gruppboendestad, där de boende inte alls kan påverka vilken personal som ska arbeta med en. I en gruppboendestad kan de boende inte heller påverka vilka de vill bo tillsammans med. På VillMér har de själva kunnat vara med och välja vilka som ska flytta in.

Gruppboendestäder är också ofta större, med fler boende, än vad som är idealet; det finns mycket kritik mot detta idag. Och så är VillMér inte en vinstdrivande verksamhet.

– Här finns ingen rik snubbe i Schweiz som ska ha pengar. Här kan vi ha bra personaltäckning, säger Susanne Murtada.

Varje boende har sina egna assistenter. Samtidigt arbetar alla assistenterna inom samma enhet, känner varandra, har träffat alla boende och kan täcka upp för varandra som vikarier vid behov. De boende har alltid sin assistans med sig och när det behövs kan de ha dubbelbemanning. Patrik åker numer rullstol när han är på utflykter och det kan behövas att två assistenter följer med, berättar Lisbeth.

I hallen i Patriks lägenhet hänger några föremål i snören vilka han kan använda som hjälpmedel för sin kommunikation. Patrik har inget talat språk men med hjälp av tydliggörande pedagogik kan han i viss mån uttrycka sin vilja och behov. I hans hall hänger några föremål i snören från en list med krokar, bland annat en sko, en bild av ett knäckebröd och en cd-skiva. Med hjälp av sin assistent kan han ta sig dit och ta fram föremål för att visa något. Till exempel när han vid något tillfälle inte tyckte om den musik som spelades i hans bostad så visade han det genom att hämta cd-skivan och slänga den i golvet, berättar Lisbeth. Då förstod de att det var dags att byta till annan musik. Svårigheterna är ändå stora för Patrik, som att få sin rätt till vård och hälsa tillgodosedd när han inte själv kan berätta var det gör ont eller hur han mår.

Det är snart middagsdags och på soffan vid tv:n vilar en av de andra lägenhetsinnehavarna. Personalen lagar all mat till de

boende, och de kan sedan äta middagen i sina lägenheter eller ute vid matsalsbordet i vardagsrummet. Frukostarna brukar de alltid äta i den egna bostaden.

Patrik vilar en stund på soffan efter att han kommit hem från sin dagliga verksamhet. Hans mamma Lisbeth är också god man. De fyra hyresgästerna är i 35-45-årsåldern och de har allihop bott här i många år nu. Ibland får Lisbeth och Susanne Murtada samtal från människor som vill söka bostad på VillMér åt någon anhörig, men det var länge sedan det fanns något ledigt och det ser inte ut att bli det på lång tid framöver heller.

Text och bild: Elin Engström

Fakta: Insatser enligt LSS ska främja jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet i samhällslivet. Målet ska vara att den enskilde får möjlighet att leva som andra.

En bostad för vuxna enligt 9 § 9 i LSS kan vara utformad på olika sätt, dessa tre former är vanligast:

- gruppboestad
- serviceboestad

- annan särskilt anpassad bostad

Oavsett form är bostaden alltid den enskildes hem. I gruppboende och serviceboende ingår fast bemanning och omvårdnad, till skillnad från i särskilt anpassad bostad där den boende klarar sig med eget stöd, som assistans.

Källa: Kunskapsguiden